

КЛЮЧОВІ ЗАГРОЗИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ АДВОКАТУРИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

MAIN THREATS TO THE INDEPENDENCE OF THE UKRAINIAN BAR AT THE PRESENT STAGE

Константиновський С.Г., студент I курсу магістратури
факультету адвокатури

Національний юридичний університету імені Ярослава Мудрого

Статтю присвячено питанню адвокатської незалежності в Україні як одному з основоположних принципів діяльності адвокатури. Розкриваються серйозні проблеми, яких зазнає адвокатура України сучасності у зв'язку із прийняттям змін до окремих законодавчих актів. Адвокатура в Україні існує як незалежний самоврядний інститут, та не допускається втручання органів державної влади та місцевого самоврядування в діяльність адвокатів. Внесення окремих змін до профільного закону, законів України «Про запобігання корупції», «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», а також ініціатива запровадження реєр review оцінювання в системі безоплатної вторинної правової допомоги несуть за собою суттєві загрози для незалежності адвокатів, адвокатських бюро та об'єднань, а також органів адвокатського самоврядування.

Аналізуються ризики, які існують не лише для незалежності окремих адвокатів, а й для органів адвокатського самоврядування. Звертається увага на неприпустимість надання повноважень із контролю над адвокатурою окремим органам державної влади та підміну цими органами дисциплінарних органів адвокатури. Зауважується, що законодавець робить окремі спроби обмежити адвокатів у своїй незалежності. Робиться висновок, що намагання законодавця встановити контроль над незалежною адвокатурою суперечать європейському вектору розвитку системи правосуддя в Україні.

У дослідженні зауважується, що перед тим, як закріплювати у вітчизняному законодавстві зарубіжний досвід, варто проаналізувати, як він буде реалізований в українських реаліях. Автор вважає, що адвокатам та органам адвокатського самоврядування в Україні слід давати більше незалежності та можливостей для розвитку, оскільки зазіхання законодавця на незалежність цього інституту можуть призвести до порушення гарантованого права громадян на якісну та професійну правничу допомогу.

Ключові слова: незалежність адвокатури, адвокатське самоврядування, фінансовий моніторинг, реєр review, гарантії адвокатської діяльності.

The article is devoted to the issue of lawyer's professional independence in Ukraine as one of the fundamental principles of the Bar. The author analyses serious problems faced by the modern Ukrainian bar resulting from certain amendments of the legislative acts. The Bar in Ukraine is an independent self-governing institution, and any interference by the public authorities or local governments in the lawyers' affairs is prohibited. However, amendments to the subject matter law and the Laws of Ukraine "On Prevention of Corruption," "On Prevention and Counteraction to Legalization (Laundering) of Earnings from Crime, Financing of Terrorism and Financing of Proliferation of Weapons of Mass Destruction," as well as the initiative to introduce peer review evaluation in the Free Secondary Legal Aid system, pose a significant threat to the independence of lawyers, law firms and associations, and bar self-government bodies.

The article analyses the existing risks to the independence of individual lawyers as well as to the bar self-government bodies. Attention is drawn to the inadmissibility of granting powers to control the bar to certain public authorities or putting these bodies in place of the disciplinary bodies of the bar. The article notes the legislator's attempts to restrict lawyers in their independence. The author concludes that the legislator's attempts to establish control over the bar's independence contradict the European vector of development of the Ukrainian justice system.

The research notes that before enshrining foreign experience in domestic legislation, it is necessary to analyze how it would be implemented in the Ukrainian realities. The author believes that lawyers and bar self-government bodies in Ukraine should be given more independence and opportunities for development. Otherwise, the legislator's encroachment on the independence of this institution can lead to a violation of the guaranteed right of the individuals to the qualified and professional legal aid.

Key words: Bar's independence, lawyers' self-governing, financial monitoring, peer review, guarantees of advocacy.

Незалежність адвоката у своїй діяльності є однією з фундаментальних засад функціонування адвокатури як в Україні, так і у світі. Хоча в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» прямо не визначено, що являє собою незалежність адвоката, з аналізу окремих статей можна виокремити її основні риси. Так, адвокатура є незалежною від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб (стаття 5); забороняються будь-які втручання і перешкоди здійсненню адвокатської діяльності, забороняється проведення огляду, розголошення, витребування чи вилучення документів, пов'язаних із здійсненням адвокатської діяльності (стаття 23) [2], та інші складники незалежності. Проте, для реалізації зазначеного принципу недостатньо лише закріпити його в профільному законі.

Останнім часом законодавство про адвокатуру зазнає змін, які іноді посягають на незалежність адвоката та обмежують її. Серед основних ризиків незалежності адвоката нині можна визначити зарахування адвокатів до суб'єктів первинного фінансового моніторингу, запровадження реєр review оцінювання в системі безоплатної пра-

вової допомоги, закріплення в законі статусу викривачів корупційних злочинів та ін.

Незалежність адвокатів як принцип діяльності адвокатури досліджувалася в роботах Т. Вільчик, В. Заборовського, С. Калинюк та інших вчених. Проте окреслені проблеми лише останнім часом привертають увагу науковців. Серед вітчизняних дослідників вже приділили увагу зазначеним проблемам О. Дроздов, Я. Гвоздій, В. Шкурко. Також ці питання порушувалися головою НААУ Л. Ізвітковою в рамках конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє». Серед іноземних дослідників питанням адвокатської незалежності присвячували наукові праці Е. Вуллі, С. Ревелл, М. Пейкова та інші. Проте зазначені проблеми лише опосередковано були досліджені в сучасних українських реаліях, а тому потребують більш детального вивчення. Таким чином, метою дослідження є аналіз незалежності адвоката як гарантії його діяльності, сучасних викликів, що виникають та посягають на незалежність адвокатури, та її обмеження шляхом застосування правових механізмів.

Адвокатура в демократичному суспільстві функціонує як незалежна інституція, тобто не підпорядкована дер-

жаві, забезпечена від будь-якого втручання та є особливим правозахисним інститутом в Україні. Відповідно до Основних принципів ООН щодо ролі адвокатів, держава має вжити заходів забезпечення, щоб адвокати були спроможними виконувати усі свої професійні обов'язки без примусу, перешкоджання, залякування та неналежного втручання [5]. Ці заходи захисту є надзвичайно важливими для спроможності адвокатів надавати клієнтам дієву правову допомогу.

Основним механізмом зовнішнього контролю адвокатури є невід'ємне право держави створювати законодавчу базу, якої адвокати зобов'язані дотримуватися. На практиці ж часто робляться спроби внесення поправок у законодавство про адвокатуру або прийняття нових дискримінаційних законів, у зв'язку з чим виникає небезпека обмеження незалежності адвокатури.

В опитуванні 104 українських адвокатів, проведеному в 2018 році, 61,5% адвокатів вказали, що в Україні є проблеми реалізації/загрози незалежності адвоката у професійній діяльності, і ще 26% відповіли «скоріше так, чим ні». Серед проблем та загроз незалежності адвокатури респонденти згадували такі: тиск та погрози з боку правоохоронних органів, у тому числі кримінальне переслідування; накладення дисциплінарних стягнень за сфабрикованими справами; створення системних важелів, які впливають на професійний розвиток і подальшу роботу адвокатів; фізичний вплив окремих осіб та громадських формувань на адвокатів; зловживання з боку колег – адвокатів; намагання влади в різних її проявах зарегулювати галузь та отримати дієві інструменти впливу на адвокатів, завдяки застосуванню різних технологій; порушення правоохоронними органами адвокатської таємниці; відсутність дієвого механізму захисту адвокатів від втручання в їхню діяльність [11].

Виходячи з даних цього опитування, можна констатувати, що вітчизняні адвокати незадоволені рівнем реалізації їхньої незалежності. Втручання в діяльність адвокатів із боку органів держави, постійне законодавче встановлення зовнішніх обмежень незалежності адвокатів, відсутність дієвого механізму захисту адвокатської незалежності може призвести до порушення основних засад діяльності адвокатури і, як наслідок, до порушення конституційного права громадян на якісну та професійну правничу допомогу.

Із прийняттям в 2019 році нової редакції Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» з'явилося ще кілька загроз для незалежності адвокатів. Так, законодавець у статті 6 Закону зараховує адвокатські бюро, адвокатські об'єднання та адвокатів, які здійснюють адвокатську діяльність індивідуально, до суб'єктів первинного фінансового моніторингу [4]. Зазначений закон покладає на таких суб'єктів низку обов'язків: забезпечувати моніторинг фінансових операцій клієнта на предмет відповідності таких фінансових операцій наявній у суб'єкта моніторингу інформації про клієнта, його діяльність та ризик; повідомляти Держфінмоніторинг про підозрілі фінансові операції (діяльність) або спроби їх проведення негайно після виникнення підозри або достатніх підстав для підозри, а також надавати обгрунтовані висновки, копії документів та іншу інформацію, на основі яких сформовано підозру, та додаткову інформацію на запити спеціально уповноваженого органу; забезпечувати доступ відповідних суб'єктів державного фінансового моніторингу та правоохоронних органів (за обгрунтованими запитами, здійсненими в межах їхніх повноважень) до документів або інформації, що міститься в них, тощо [4].

Таким чином, цей Закон зобов'язує адвокатів, адвокатські бюро та об'єднання перевіряти під час встановлення

контактів із клієнтом походження коштів останнього, а якщо ці кошти пов'язані з тероризмом, поширенням зброї масового знищення та їх фінансуванням, – інформувати про це спеціально уповноважений орган. Також адвокати мають надавати доступ до документів та інформації, якщо Держфінмоніторинг має підозри, що справа пов'язана з фінансуванням тероризму та поширенням зброї масового знищення. За невиконання зазначених обов'язків для суб'єкта первинного фінансового моніторингу передбачена юридична відповідальність. Так, стаття 32 Закону визначає штрафи у розмірі 20 тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян для за неподання / несвоєчасне подання Держфінмоніторингу відповідної інформації щодо своїх клієнтів та за недопущення працівників такого органу або перешкоджання в проведенні перевірки документів [4].

Отже, постає питання, чи є покладення зазначених обов'язків на адвокатів, адвокатські бюро та об'єднання втручанням в їхню діяльність та порушенням адвокатської таємниці.

Стаття 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначає адвокатську таємницю як будь-яку інформацію, що стала відома адвокату про клієнта, а також питання, з яких клієнт звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності [2].

Проте у 2014 році Законом № 1702-VII (ще стара редакція) цю статтю було доповнено положенням, згідно з яким подання адвокатом в установленому порядку інформації Держфінмоніторингу не є порушенням адвокатської таємниці. Адвокат не несе за це дисциплінарної, адміністративної, цивільно-правової та кримінальної відповідальності. Тобто законодавець ніби урегулював це питання, зробивши виключення з адвокатської таємниці. В.І. Шкурко вважає, що представники адвокатури не зобов'язані звітувати до Держфінмоніторингу, якщо: 1) відповідна інформація стала їм відома за обставин, що є предметом їх професійної таємниці; 2) така інформація має привілей на збереження службової таємниці; 3) вони виконують свої обов'язки щодо захисту клієнта, представництва його інтересів у судових органах та у справах досудового врегулювання спорів [12, с. 239].

Європейський суд із прав людини у справі «Мішо проти Франції» зауважив, що накладення на адвокатів обов'язок щодо фінансового моніторингу повідомляти про підозру, змушуючи надавати адміністративному органу отриману в процесі спілкування з іншою особою інформацію щодо неї, становить втручання в їхнє право на повагу до «приватного життя», яка включає професійну чи комерційну діяльність. Отже, на думку Суду, обов'язок повідомляти про підозру становить «постійне втручання» у реалізацію заявником як адвоката прав, гарантованих статтею 8, хоча під загрозою опиняється право на повагу до професійного спілкування з клієнтами. Суд констатував, що покладення такого обов'язку на адвокатів є втручанням в їхнє приватне життя, проте з урахуванням передбачення такого втручання законом та необхідності в демократичному суспільстві, ЄСПЛ не встановив порушення статті 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод [6, с. 31].

Якщо звернутися до закордонного досвіду вирішення зазначеного питання, то Федерація юридичних товариств Канади оскаржила положення Закону про доходи від злочинства (відмивання грошей) та фінансування тероризму, оскільки вони застосовувались до адвокатів, з огляду на те, що вони порушили норми конституції Канади. Верховний суд Канади постановив, що слід визнати принципом основоположної справедливості неможливість держави

покласти обов'язки на адвокатів, що підривають їхній обов'язок прихильності до своїх клієнтів. Суд наголосив, що обов'язок адвоката дотримуватися сторони клієнта є надзвичайно важливим для підтримання впевненості в добросовісності здійснення правосуддя. Хоча суд підтвердив важливість привілею адвокат-клієнт, він зазначив, що ця привілея не є абсолютною. Адвокат не може ігнорувати дії клієнта, якщо вони є незаконними або слугують заохоченню до незаконних та небезпечних дій [14, с. 20].

Урядами європейських країн та міжнародними організаціями навіть розробляються посібники для адвокатів щодо ідентифікації та подальших дій із клієнтами, залученими до легалізації доходів, здобутих злочинним шляхом та фінансування тероризму, тобто це звичайна практика у цивілізованих європейських країнах [13].

Отже, у світовій практиці віднесення адвокатів до суб'єктів фінансового моніторингу є нормою. Так, суди констатують, що відбувається обмеження адвокатської таємниці та втручання в адвокатську діяльність. Але з огляду на те, що в цих країнах вже вибудований злагоджений механізм реалізації таких положень, діють компетентні спеціалізовані органи з чітко визначеними повноваженнями та дієвий механізм захисту адвокатської незалежності, можна стверджувати, що це є нормальним у демократичному суспільстві.

Однак, якщо повернутись до України, де законодавство не відрізняється стабільністю, можна констатувати наявність загроз для незалежності адвокатів, які встановлюються Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення». Так, ще до 2014 року ці відомості про клієнтів становили адвокатську таємницю, а за волею законодавця не вважаються такою. Отже, нічого не заважає надалі вносити до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» зміни, якими від адвокатської таємниці «відривати» певні категорії відомостей про клієнтів, захищуючи їх до інформації, що не становить адвокатську таємницю.

Окрім того, проаналізованим законом на Міністерство юстиції покладений обов'язок бути органом контролю разом із Держфінмоніторингом. Мін'юст при цьому виконує регулюючу та контролюючу функції в усіх процедурах, де залучені адвокати як суб'єкти первинного моніторингу [4]. А це означає, що ми отримали контролюючий орган на тлі незалежності адвокатури. Це досить дискусійна позиція з огляду на те, що адвокатура згідно з Конституцією є саморегульованою, повністю незалежною від держави організацією [1].

Вважаємо, що адвокати в такому законодавчому кліматі стають незахищеними від наступного обмеження законодавцем їхніх прав, що призводить до нівелювання такої гарантії, як незалежність адвоката.

Наступним потенційним ризиком обмеження незалежності адвоката вважаємо ініціативу запровадження системи оцінювання «peer review» для адвокатів системи безоплатної вторинної правової допомоги. Так, проектом Закону № 2704 від 28.12.2019 року про внесення змін до деяких законів України щодо спрощення доступу до безоплатної правової допомоги дітей та осіб з інвалідністю та підвищення якості її надання [7] передбачається, зокрема, доповнити Закон України «Про безоплатну правову допомогу» положенням про впровадження механізму оцінювання якості наданої правової допомоги з використанням інструменту рецензування «peer review» комісіями незалежного оцінювання якості надання БВПД та відібраними ними адвокатами-експертами.

Запропоновані законодавчі зміни стали предметом дискусії в адвокатських колах. Взагалі система оцінювання «peer review» вже давно відома у світі і широко застосовується в окремих професійних спільнотах, зокрема, серед

лікарів, юристів. В юридичній галузі вона полягає в оцінюванні наданих послуг відповідно до певних критеріїв та результатів роботи незалежним адвокатом, який має значний поточний чи минулий практичний досвід у галузях права, в яких здійснюється оцінювання [15]. Отже, постає питання, в чому недоліки цієї системи для вітчизняної адвокатури, якщо вона поширена у світі.

Проект закону передбачає, що склад комісії затверджується Мін'юстом за поданням Координаційного центру з надання правової допомоги; механізм проведення оцінювання, порядок проведення конкурсного відбору адвокатів-експертів для проведення зазначеного оцінювання також затверджуються Мін'юстом. Окрім того, в законопроекті немає чіткого визначення поняття «peer review» і мети його застосування. Отже, залишаються ризики, що поза адвокатурою Мін'юстом може бути створено механізм контролю якості професійної адвокатської діяльності за непрозорими правилами.

Проте найбільше обурення викликало положення, що адвокат зобов'язаний для проведення «peer review» оцінювання надавати, за згодою клієнта, комісії інформацію та документи, пов'язані із наданням БВПД. Тобто адвокати-експерти та інші члени комісії будуть, по-перше, вивчати справу клієнта, з доступом до відомостей, що становлять адвокатську таємницю, а по-друге, вирішувати, чи якісно адвокатом було надано правову допомогу, підібрано засоби захисту клієнта, тим самим втручаючись у формування правової позиції адвокатів, обмежуючи його професійну незалежність.

Такого висновку дійшла і Рада адвокатів України, вказавши у своєму рішенні, що запровадження «peer review» оцінювання для адвокатів суперечить основним гарантіям адвокатської діяльності в частині професійної незалежності та захисту адвокатської таємниці, створює загрозу знищення гарантованого Конституцією права на захист і порушує вимоги КПК України щодо недопустимості розголошення відомостей досудового розслідування та Закону України «Про захист персональних даних», а перспектива його впровадження не відповідає інтересам незалежної адвокатури та суперечить європейському вектору розбудови сучасного українського правового простору [10].

Оскільки повноваженням розроблення механізму оцінювання законопроектом наділено Мін'юст, запровадження системи «peer review» викликає низку питань. Так, залишається незрозумілим: яка передбачається модель кінцевих результатів? Хто зможе звертатися за цим оцінюванням? Чи будуть матеріали справ вивчатися під час виконання доручення? Хто і в якій формі буде брати згоду у клієнта на оцінку адвоката, чи така згода буде автоматичною? Чи буде оцінка впливати на оплату роботи адвоката? Такі намагання створити модель залежності одних адвокатів від інших, які Мін'юстом за власними критеріями будуть визнані експертами, а також підміна дисциплінарних органів адвокатури суб'єктами, які не належать до системи адвокатури та будуть здійснювати «peer review» оцінювання, є недопустимими.

Прийняття наприкінці 2019 року Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо викривачів корупції» також сколихнуло юридичну спільноту. Цим законом закріплюється статус викривача корупційних злочинів та механізм і гарантії його захисту [3].

Стосовно досліджуваної проблеми, цей Закон несе за собою кілька загроз адвокатській незалежності. Так, згідно зі статтею 53 Закону Національне агентство з питань запобігання корупції в разі звернення викривача здійснює представництво в суді його інтересів, якщо викривач неспроможний самостійно захистити свої права або реалізувати процесуальні повноваження, а представники або органи, яким законом надано право захищати

права, свободи та інтереси викривача, не здійснюються або неналежним чином здійснюються його захист [3]. Згідно зі статтею 131-2 Конституції України виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді. Законом можуть бути визначені винятки щодо представництва в суді у трудових спорах, спорах щодо захисту соціальних прав, виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також стосовно представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена [1].

Як вбачається з аналізу зазначених норм, стаття 53 Закону України «Про запобігання корупції» не узгоджується з положеннями Конституції України, оскільки винятків стосовно викривачів у Конституції не встановлено, а отже, НАЗК перебирає на себе виключне повноваження адвоката на представництво в суді. Окрім того, формулювання «не здійснюють або неналежним чином здійснюють його захист» вважаємо розмитим та оціночним. Незрозуміло, за якими критеріями та хто оцінює, чи належним чином адвокат здійснює захист викривача, а також в якому порядку та який орган має відсторонити від справи адвоката, замінюючи його представником НАЗК. На нашу думку, норму про повноваження НАЗК представляти в суді інтереси викривачів необхідно виключити через її невідповідність Конституції та через те, що вона дає підстави для втручання в адвокатську діяльність із боку держави.

Також цим законом НАЗК наділили повноваженням вносити приписи з вимогою про усунення порушень трудових та інших прав викривачів і притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні їхніх прав, у зв'язку з такими повідомленнями [3]. Постало питання щодо змоги вносити такі приписи органам адвокатського самоврядування, а саме кваліфікаційно-дисциплінарним комісіям адвокатури стосовно притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності.

Резонансним у цьому питанні став випадок, коли до Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури надійшов припис Голови НАЗК із вимогою скасувати рішення КДКА Харківської області про притягнення адвоката, який став викривачем, до дисциплінарної відповідальності, позбавлено права на зайняття адвокатською діяльністю. Оскільки адвокатура є незалежною від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, постає питання, чи має НАЗК повноваження втручатися в діяльність органів адвокатського самоврядування, вимагаючи від останніх скасувати прийняті рішення. Вважаємо, що в цьому випадку НАЗК вийшло за межі повноважень та не має права втручатися в діяльність адвокатури.

Згідно з положеннями Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» розгляд скарг на рішення, дії чи бездіяльність кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури зараховано до повноважень суду та Вищої КДКА. Окрім того, оскаржити таке рішення може лише адвокат, якого притягнуто до дисциплінарної відповідальності, чи особа, яка ініціювала питання про дисциплінарну відповідальність [2]. Отже, цей вичерпний перелік осіб не містить НАЗК, і в цьому випадку вона вийшла за межі повноважень.

Аналогічний висновок викладений і в Рішенні Ради адвокатів України № 102 від 15 жовтня 2020 року, в якому звернено увагу на виключне повноваження органів адвокатського самоврядування вирішувати питання дисци-

плінарної відповідальності адвокатів та вказується, що вимога НАЗК є незаконною, оскільки пред'явлена не відповідно до приписів закону [9]. Також, як видається з Єдиного державного реєстру судових рішень, ВКДКА має на меті визнати протиправним та скасувати зазначений припис НАЗК, проте нині позовну заяву залишено без руху, про що свідчить ухвала Окружного адміністративного суду м. Києва від 5 листопада 2020 року [8].

Таким чином, вважаємо, що прийняття Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо викривачів корупції» негативним чином позначається на незалежності як адвокатів, так і органів адвокатського самоврядування. Суперечливі та розмиті положення цього закону, надання НАЗК повноважень, які не відповідають Конституції, демонструють направленість на звуження незалежності адвокатів, втручання в діяльність адвокатури та намагання взяти адвокатуру під контроль держави. У цьому випадку залишається сподіватися, що суд нагадає законодавцю про неприпустимість втручання в діяльність адвокатури з боку органів державної влади та про те, що незалежність адвокатури гарантується Конституцією.

Таким чином, сучасні тенденції у вітчизняному законодавстві стоять не на боці незалежності адвокатури. Зарахування адвокатів до суб'єктів фінансового моніторингу, надання в цій сфері повноважень Мін'юсту з контролю за адвокатами, їхніми бюро та об'єднаннями є втручанням держави в діяльність адвокатури та призводить до порушення адвокатської таємниці. Запровадження «reer review» оцінювання може призвести до залежності адвокатів, які надають БВПД, від Мін'юсту, який буде підміняти собою дисциплінарні органи адвокатури. Вважаємо, що перед запровадженням такої системи оцінювання необхідно з'ясувати думку адвокатів: розробити критерії оцінювання, механізм відбору експертів та інші питання, які є непрозорими, із залученням до обговорення адвокатського самоврядування та адвокатів, які надають БВПД.

Надання повноважень НАЗК у зв'язку із закріпленням статусу викривачів, які дають їй змогу втручатися в діяльність адвокатури, несе загрозу адвокатській незалежності. Направлення вимог до органів адвокатського самоврядування та повноваження НАЗК із представництва в суді викривачів є неприпустимим та не відповідає Конституції.

Для того, щоб забезпечити громадянам право на професійну правничу допомогу, законодавцю слід розвивати адвокатуру шляхом надання адвокатам та їх об'єднанням більшої свободи та можливостей для розвитку, а не намагачись «зарегулювати» цей самоврядний інститут, надаючи повноваження з контролю над нею окремим органам. Несистемне та сумбурне намагання перейняти світовий досвід без врахування вітчизняних умов та реалій, із прогалинами та невідповідністю Конституції та принципам адвокатської діяльності призводить не до наближення адвокатури до високих стандартів, а до постійних суперечок у професійному середовищі та нівелювання незалежності як гарантії адвокатської діяльності.

Досягнення правильного балансу між державними цілями, спрямованими на захист суспільства від незаконних дій, таких як відмивання грошей та корупція, та необхідністю захисту принципу законних привілеїв, незалежності адвоката в професійній діяльності є складним завданням. На жаль, українському законодавцю цього балансу поки що досягти не вдається.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 30.11.2020).
2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 лип. 2012 р. 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 30.11.2020).
3. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 30.11.2020).

4. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 6 груд. 2019 р. № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20/conv#Text> (дата звернення: 30.11.2020).
5. Основні принципи, що стосуються ролі юристів : Док. ООН № A/CONF.144/28/Rev. 1. Прийняті Восьмим Конгресом ООН з питань запобігання злочинності і поводження з правопорушниками. Гавана, 27 серп. – 7 вер. 1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_313#Text (дата звернення: 30.11.2020).
6. Справа «Мішо проти Франції». Заява № 12323/11: Рішення ЄСПЛ від 6 груд. 2012 р. URL: <https://cutt.ly/yhl6ggh> (дата звернення: 30.11.2020).
7. Про внесення змін до деяких законів України щодо спрощення доступу до безоплатної правової допомоги дітей та осіб з інвалідністю та підвищення якості її надання : Проект Закону від 28 груд. 2019 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67829 (дата звернення: 30.11.2020).
8. Ухвала від 5 лист. 2020 р. у справі № 640/26894/20. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92689727> (дата звернення: 30.11.2020).
9. Про розгляд листа Голови ВКДКА Вилкова С.В. щодо припису НАЗК «Про усунення порушень вимог ч. 3 ст. 53-4 Закону України «Про запобігання корупції»: Рішення Ради адвокатів України № 102 від 15 жовт. 2020 р. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2020-10-15-r-shennya-rau-102_5fa27eac40b76.pdf (дата звернення: 30.11.2020).
10. Щодо проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо спрощення доступу до безоплатної правової допомоги та підвищення якості її надання»: Рішення Ради адвокатів України № 54 від 5 серп. 2020 р. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2020-08-05-r-shennya-rau-54_5f4638acd85fd.pdf (дата звернення: 30.11.2020).
11. Опитування адвокатів Програми «Адвокат Майбутнього» на тему: «Незалежність адвоката у професійній діяльності та професійних асоціаціях». 2018. 68 с. URL: <https://cutt.ly/zhzqmXq> (дата звернення: 30.11.2020).
12. Шкурко В.І. Правове регулювання фінансового моніторингу в адвокатській діяльності. *Проблеми законності*. 2019. № 147. С. 230–243.
13. Guidance for a Risk-Based Approach for Legal Professionals. Paris : FATF, 2019. URL: <http://www.fatf-gafi.org/publications/documents/Guidance-RBA-legal-professionals.html> (дата звернення: 30.11.2020).
14. IBA Presidential Task Force – Report on the Independence of the Legal Profession. 2016. 39 p. URL: <https://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=6E688709-2CC3-4F2B-8C8B-3F341705E438> (дата звернення: 30.11.2020).
15. Handbook on Ensuring Quality of Legal Aid Services in Criminal Justice Processes: practical guidance and promising practices. Vienna : UNODC, 2019. 122 p. URL: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/HB_Ensuring_Quality_Legal_Aid_Services.pdf (дата звернення: 30.11.2020).